

8a Jornada Lluís Maria de Puig: “Repensar Europa”

Girona, 6 de maig de 2021

Francina Esteve. Directora del Centre de Documentació Europea (CDE) i de l'Europe Direct (ED) de la Universitat de Girona i professora titular de Dret Internacional Públic i de Dret de la Unió Europea.

Voldria agrair la invitació de l'Ajuntament de Girona a participar en aquest acte en memòria de Lluís Maria de Puig, aquesta vuitena jornada i totes les gestions fetes per M. Àngels Porxas per fer-la possible de forma presencial. Igualment agraeixo molt les paraules de l'amic Joaquim Millán i el seu entusiasta europeisme, que sempre ha mostrat, i les paraules de benvinguda del Sr. Albert Piñeira, que mostren el seu coneixement i contacte diari amb els temes europeus.

Em fa molta il·lusió tenir l'oportunitat de compartir algunes reflexions de forma presencial i no virtual (aquest any hem viscut excessivament en la virtualitat), i especialment fer-ho en companyia de la família de Lluís Maria de Puig (la seva dona, Loreto, filles i familiars) i també amb la presència d'amics (ell era una persona molt rica en amics).

Recordem amb admiració Lluís M. de Puig i l'enorme llegat plasmat en les seves obres i en la seva dilatada experiència política, tant a casa nostra com en el Consell d'Europa. Lluís Maria va ser profundament europeista, sense deixar de ser crític amb aquelles coses que no acabaven de funcionar o que es podien millorar. Crec que avui seria un europeista crític, que lluitaria per millorar la situació actual.

Els organitzadors m'han demanat que parli sobre “Repensar Europa”, jo parlaré en concret de la Unió Europea (UE). Quan m'ho varen demanar vaig pensar que després de la pandèmia caldria repensar-ho absolutament tot, també la UE. Moltes qüestions i reptes, però, hem de reconèixer que els teníem pendents abans de la pandèmia i aquesta pandèmia ha accelerat la urgència de certs canvis.

M'he proposat compartir amb vosaltres algunes reflexions i abordaré quatre punts:

- 1) La Conferència sobre el Futur d'Europa (COFE): una nova oportunitat per repensar la UE?
- 2) Característiques de la UE com a projecte evolutiu inacabat
- 3) Alguns grans reptes pendents de resoldre en l'àmbit europeu
- 4) També compartiré el meu plantejament sobre si necessitem o no una reforma de la UE: pros i contres

El meu objectiu és fer-ho de manera clara i entenedora per acostar a la ciutadania els principals debats que estan tenint lloc i compartir algunes reflexions.

1) La COFE: una nova oportunitat per repensar la UE?

Se'ns acaba d'obrir la possibilitat de participar en la Conferència sobre el Futur d'Europa (COFE). Després d'un període de certes divergències interinstitucionals, finalment s'ha aconseguit un acord entre les tres institucions europees centrals, la Comissió Europea (CE), el Parlament Europeu (PE) i el Consell Europeu (CoE), acord que és essencial per posar-la en marxa i per decidir els compromisos que se n'assumiran.

Aquesta conferència ja estava prevista l'any passat, s'havia de posar en marxa el 9 de maig de 2020. La COVID-19 la va aturar, com va aturar altres projectes. Al mes de febrer es va aconseguir una declaració conjunta de les tres institucions que mostrava l'acord de posar-la en marxa aquest 2021, en concret es va decidir fer-ho formalment el 9 de maig de 2021, però en lloc de durar dos anys, només durarà un any, fins a la primavera de 2022, sota presidència francesa del Consell, de fet el president Macron va ser un dels primers impulsors d'aquesta idea.

La presidenta de la Comissió Europea, Ursula von der Leyen, en el seu discurs d'investidura davant del Parlament Europeu de juliol de 2019, es va comprometre a convocar una Conferència sobre el Futur d'Europa (COFE). Va dir que “es tractaria d'un gran esdeveniment, obert a la participació de la ciutadania europea, que s'encarregaria d'establir els grans objectius de futur de la UE, a implementar a partir de 2022”.

Va afegir que “es tracta de donar un pes més important als ciutadans europeus en la presa de decisions a la UE” i que ha de servir “d'oportunitat per reunir ciutadans i decisors, no solament per debatre els reptes de

present i futur d'Europa, sinó també per millorar el funcionament de les institucions europees”.

És una conferència concebuda com a diàleg estructurat amb la societat civil i el seu objectiu és saber l'opinió de la ciutadania europea, per escoltar i per dialogar amb la societat civil organitzada.

Caldrà saber incentivar la participació, fer sentir a la ciutadania europea que es forma part d'un projecte col·lectiu, i es demana un exercici individual i col·lectiu de pensar quina proposta ens agradaria que es posés en marxa a la UE, caldrà ser actiu en la proposta o en el suport d'una idea que ens agradi. És una participació diferent a la de votar per escollir uns representants polítics, esperem que resulti un exercici interessant i útil.

Constitueix un acte de reflexió col·lectiva sobre el nostre futur, que potser amb massa freqüència hem delegat exclusivament en els representants polítics, empresarials o sindicals, és a dir, persones que tenen més fàcil accés a les institucions europees. Ara, en canvi, aquest exercici ens permet expressar les nostres opinions de manera individual o a través d'altre tipus d'associacions o formats menys institucionalitzats i més allunyats dels poders polítics o econòmics tradicionals.

Podem debatre propostes com a col·lectius de joves, de dones, de jubilats, d'empresaris, de consumidors, de defensors del planeta o lluitadors contra el canvi climàtic, d'activistes de drets fonamentals, com a acadèmics, científics, tècnics, etc., d'una o altra manera podem veure que la UE afecta molts aspectes que ens preocupen i alhora ens podem sentir representats en diferents col·lectius per tractar temes diversos. Certament, també hi podem participar individualment, veure si les nostres idees o propostes són compartides per ciutadans d'altres països de la UE, em sembla una manera innovadora de generar complicitats transnacionals i generar un sentiment de comunitat europea.

De moment ja disposem d'una eina que segurament hauria estat concebuda diferent abans de la pandèmia, una plataforma virtual interactiva i multilingüe inaugurada el 19 d'abril passat. Una plataforma participativa (<https://futureu.europa.eu>) que recollirà les participacions, els actes i els seus resultats. Caldrà registrar-se i complir amb la Carta de la conferència que preveu el compromís de respectar els valors europeus previstos en l'article 2 del TUE, que comporta abstenir-se d'expressar o difondre

continguts il·legals, d'incitació a l'odi o deliberadament falsos o enganyosos.

Les contribucions estaran traduïdes en les 24 llengües oficials de la UE i espero que els catalans puguem fer les nostres intervencions en català i siguin traduïdes en les altres llengües de la UE.

És una eina força intuïtiva que planteja la possibilitat de: a) assistir a un acte; b) compartir una idea; c) organitzar un acte.

Els temes a tractar s'han dividit en 10 títols (agenda política de la COM per als cinc anys de mandat, havent-hi afegit la salut):

- 1) Canvi climàtic i medi ambient
- 2) Salut
- 3) Una economia més forta, justícia social i treball
- 4) La UE en el món
- 5) Valors i drets, estat de dret i seguretat
- 6) Transformació digital
- 7) Democràcia europea
- 8) Migració
- 9) Educació, cultura, joventut i esport
- 10) Altres idees

El compromís és que les idees i recomanacions principals de la conferència serveixin de contribució als panels i als plens que s'aniran organitzant al llarg de l'any per elaborar les conclusions de la conferència. Existeix un Comitè Executiu de la Conferència sobre el Futur d'Europa compost per un membre de cadascuna de les tres institucions centrals. Els codirectors del Comitè Executiu de la COFE són Guy Verhofstadt (PE), Ana Paula Zacarias (Consell) i Dubravka Suica (Comissió Europea), i recentment s'han aprovat les normes de procediment i la composició del Ple que inclou representants del PE, Consell, Comissió, parlaments nacionals, ciutadania, representants dels panels europeus (un terç han de ser més joves de 25 anys) i representants dels panels nacionals, i finalment el president o presidenta del Fòrum Europeu de la Joventut.

Al final d'aquests actes d'àmbit nacional i europeu i amb el compromís que tots els resultats dels diferents actes estiguin penjats a la plataforma virtual, caldrà elaborar l'informe de la presidència conjunta i els presidents de les

tres institucions s'han compromès a donar seguiment als resultats d'aquesta conferència, caldrà analitzar amb atenció quins són els compromisos concrets que assumeixen davant la ciutadania, després de tot aquest exercici de participació directa.

Com sempre, trobarem opinions contradictòries, alguns ja diuen que ara és hora de prioritzar la sortida de la pandèmia i no pas d'obrir conferències sobre el futur d'Europa, altres que la UE ja disposa d'altres mitjans per conèixer l'opinió dels ciutadans sobre el futur de la UE, també sentim aquells més escèptics que consideren que no val la pena participar-hi en considerar que no servirà de gran cosa.

La meua opinió és que no serà gens fàcil, al final d'aquesta conferència, arribar a tenir un text que es pugui defensar, que representi clarament "l'opinió de la ciutadania europea" i que sigui un text prou concret per incloure mesures que es puguin implementar de forma immediata, però em sembla molt interessant haver posat en marxa una plataforma virtual oberta i transparent que permeti pensar, debatre i pronunciar-nos de manera individual o col·lectiva sobre com i què volem que sigui o faci la UE en els propers anys.

No ha de ser un exercici intel·lectual o polític, tampoc cal esperar que resolgui tots els problemes, però és una nova via de participació política que permet reflexionar, criticar, entendre alguns arguments oposats i veure en quina mesura som capaços d'anar cap a la mateixa direcció, malgrat que no sigui exactament el que cada persona de manera individual hauria previst.

Es pot ser més o menys crític, però si aquesta conferència serveix per conèixer millor el que fa o pot fer la UE, si serveix per reflexionar sobre els seus objectius i els instruments de què disposa, si aconseguim que algunes idees provinents de la ciutadania s'incorporin a la dinàmica institucional i a l'agenda política de la UE, haurà valgut la pena posar en marxa aquesta conferència.

Potser pensem que no es poden canviar gaires coses, però no és cert. Som ciutadans que votem, som consumidors amb molta capacitat de decisió. Ara bé, la força la tenim com a grup que defensa unes idees, que mostra coherència en els seus arguments i que és capaç de penalitzar aquells

comportaments contraris a les idees defensades, els enganys, els fraus o les deslleialtats.

Si al final de la conferència sentim que realment s'han tingut en compte algunes idees que creiem rellevants, això pot reforçar la confiança envers les institucions europees. Encara sentim massa lluny la UE, no només geogràficament, sinó també emocionalment, però ara ens correspon participar-hi i alhora exigir transparència i rendiment de comptes a les institucions europees.

2) Característiques de la UE com a projecte evolutiu inacabat

En el llibre *Historia de la Unidad Europea*, Lluís Maria de Puig (1994) escriu:

“Europa es el resultado de un proceso de rupturas, desencantos y enfrentamientos y también de reunificaciones, avances comunes y enriquecimientos mutuos”, i també assenyala que “aunque la construcción de la unidad está llena de dificultades, el proceso sigue su camino, eliminando, poco a poco, los obstáculos que lo entorpecen”.

Aquestes frases continuen tenint plena actualitat, ja que el projecte de construcció europea segueix essent un projecte evolutiu que apel·la a cada generació. Res està tancat i cal voler ser partícip del disseny d'aquesta integració.

Per repensar el futur, continua essent un bon exercici donar un cop d'ull al passat i al present. Alguns de vosaltres recordareu que fa 36 anys, el juny de 1985 es firmà l'acord d'adhesió d'Espanya i Portugal a la CEE (mercat comú). Un parell de setmanes abans jo havia rebut una carta comunicant-me que se m'havia concedit una beca per estudiar un postgrau al Col·legi d'Europa de Bruges en l'especialització en dret europeu. Aquella carta va canviar la meva vida, com l'adhesió va canviar el destí d'Espanya i de Catalunya en començar a formar part d'un club d'estats democràtics, encara que en aquell moment compartien uns objectius principalment econòmics.

Com que era l'any de la nostra adhesió, la quota d'estudiants espanyols era excepcionalment nombrosa. Hi anava amb una enorme il·lusió i curiositat,

també amb un cert temor de pensar si estaria a l'altura de tots aquells companys i companyes de diferents països.

Tant els representants espanyols a les institucions europees com nosaltres (estudiants) compartíem un cert sentiment d'inferioritat. Anàvem a "Europa" amb molta il·lusió, però també amb certa timidesa. No gosàvem alçar gaire la veu per expressar les nostres reivindicacions o les nostres opinions o per fer plantejaments massa crítics. No gosàvem criticar un argument del TJUE, llegíem amb admiració les seves principals sentències, intentàvem entendre els arguments, però ni ens passava pel cap la possibilitat de criticar-los.

En canvi, a classe vèiem com els professors o altres estudiants les discutien, les alabaven o les criticaven. Alguns professors n'explicaven el context, les posicions de les parts, les contradiccions que podien incloure i a vegades anècdotes que ells mateixos havien viscut (la majoria eren funcionaris de les institucions, professors o advocats de grans despatxos).

Amb aquests records voldria transmetre la importància dels imaginaris col·lectius i de les actituds personals. Com a societat en transició, que havíem sortit feia relativament poc d'una dictadura, partíem de la idea que a "Europa" tot era modern, assenyat, positiu o avançat.

Aviat vàrem aprendre que no era exactament així, que els textos que analitzàvem des d'una perspectiva jurídica eren fruit de consensos, de compromisos polítics. Que hi havia aspectes positius i negatius i que calia tenir presents els interessos de cada territori, que calia defensar els interessos propis amb arguments i amb intel·ligència estratègica.

Vàrem adonar-nos que no teníem un nivell de coneixements inferior al dels companys d'altres països. Que amb estudi i esforç obteníem el mateix nivell de resultats. Que no havíem de tenir por dels errors (sempre que no fossin en els exàmens) i que una actitud activa i participativa, encara que ens costés, era molt important, ja que ens ajudava a desenvolupar el pensament crític.

Aquesta experiència va ser quasi més important que els coneixements jurídics adquirits. També els nostres polítics varen aprendre a combinar il·lusió amb pragmatisme, calia buscar complicitats a Brussel·les i no sempre resultava fàcil trobar-les. Varen comprovar que en política no hi ha

amics eterns, sinó arguments i interessos compartits. Que no aconseguiràs tot el que et proposis, encara que tinguis tota la raó, ja que sempre cal fer alguna o altra concessió. En definitiva, hi ha moltes coses per millorar i ens podem limitar a criticar-les o podem intentar canviar-les amb arguments sòlids.

Aquell mateix any vàrem participar en la fase final de negociació de la primera reforma general dels tractats constitutius, l'AUE. Em va costar entendre la decepció que generava, en alguns professors, aquesta reforma (que després va resultar molt beneficiosa). Certament els resultats de l'AUE eren molt menys ambiciosos que el projecte inicial que havia presentat el Parlament Europeu, el projecte Spinelli. Ho poso com a exemple, que s'ha anat repetint en totes les reformes posteriors, i que reflecteixen les dificultats d'arribar a consensos per unanimitat.

S'iniciava així el camí de reformes i ampliacions, que han estat constants al llarg de la història de la construcció europea. De fet, poques entitats polítiques porten a terme polítiques de reflexió col·lectives sobre el seu futur amb tanta assiduitat com la UE. Hem tingut més de 20 reformes "constitucionals" dels tractats, res a veure amb l'immobilisme constitucional espanyol, i cada reforma ha servit per incorporar canvis competencials i institucionals.

Les diferents reformes ens han permès passar d'una integració econòmica a una integració política, basada en uns objectius i uns valors comuns. La situació actual, però, exigeix tornar a reflexionar sobre "què ens uneix realment i què volem aconseguir junts en els propers anys?".

La Unió Europea és un projecte obert que apel·la a cada generació, la Conferència sobre el Futur d'Europa és una nova oportunitat perquè la nostra societat civil faci arribar la seva veu i les seves preocupacions a les institucions europees. Val la pena aprofitar-ho.

3) Alguns grans reptes pendents de resoldre a la UE

La integració europea s'ha fet tradicionalment de dalt cap a baix, amb poca participació ciutadana. La necessitat de canviar aquesta dinàmica es va fer evident després del rebuig ciutadà a l'anomenada Constitució Europea o Projecte de Tractat Constitucional, en els referèndums convocats el 2005 a

França i als Països Baixos, dos països fundadors, on els ciutadans (per diferents motius) varen rebutjar les reformes proposades i es va paraitzar un important projecte de reforma.

El 2007, sota presidència d'Alemanya, es va acordar que gran part de les reformes prèviament consensuades s'incloguessin en el Tractat de Lisboa (en vigor des del desembre de 2009). Vistes les enormes dificultats per acordar les reformes i aconseguir totes les ratificacions, actualment hi ha un enorme temor, fins i tot diria pànic, a iniciar un nou projecte de reforma.

Així, els estats tenen molta por a plantejar noves reformes, malgrat que aquests darrers anys la UE ha viscut un seguit de crisis sobreposades, en relació amb les quals no sempre ha trobat la resposta adient. Crisis que segueixen plantejant una sèrie de reptes interns i externs.

Hem tingut la crisi economicofinancera de 2008, la del deute sobirà de 2012, la dels refugiats de 2014, la del Brexit de 2016 (un divorci dolorós que ha requerit una gran quantitat d'energia per arribar a un acord acceptable *in extremis* a finals de 2020) i també l'actual crisi derivada de la pandèmia.

En aquests anys s'ha anat al límit de les competències atribuïdes a la UE per trobar respostes a la crisi econòmica i sanitària. Amb un TC alemany sempre amatent a controlar que no se sobrepassin els límits de les competències atribuïdes a la UE, sigui arran de les decisions polítiques o per les interpretacions del TJUE. Per sort, s'ha comptat amb un govern alemany clarament determinat a trobar respostes europees constructives als conflictes interns plantejats.

A partir de 2015 l'entorn de seguretat de la UE és cada vegada més inestable i volàtil amb un seguit de conflictes externs i de crisis que amenacen la seva seguretat, i la situació s'agreuja amb l'arribada de Donald Trump.

És un fet que avui, cap Estat Membre (EM) és capaç de defensar unilateralment els seus interessos i els seus valors davant els Estats Units, Rússia, Turquia o la Xina. El problema és que no tenim clares les nostres prioritats i no hem estat capaços de definir els interessos comuns. Tampoc mostrem gran interès en ser un actor polític rellevant en l'escena

internacional i no disposem d'instruments eficaços per poder actuar de manera conjunta.

El món avança cap a un ordre mundial en què diferents potències esdevenen protagonistes i haurem de decidir quin paper volem assignar a la UE en l'escena internacional. Si volem participar-hi, la UE haurà de poder prendre decisions ràpides i caldrà decidir de quina capacitat política, financera i operativa la dotem. La pandèmia actua com a multiplicador d'amenaçes i com a font d'instabilitat, i previsiblement tindrà implicacions geopolítiques molt rellevants.

En el terreny institucional, els estats han recuperat part del protagonisme que s'havia atribuït a les institucions més supranacionals (Comissió i Parlament Europeu). La principal institució que actualment bloqueja o aconsegueix trobar una solució excepcional davant una crisi és el Consell Europeu, és a dir, els caps d'estat o de governs dels estats membres.

Al juliol, el Consell Europeu va adoptar una decisió fonamental, va decidir desencallar el pressupost ordinari i assumir per primera vegada un endeutament col·lectiu solidari de la mateixa UE. Es va posar en marxa l'anomenat "nou Pla Marshall europeu", els fons NGEU per definir el model econòmic i social de les properes generacions. Uns diners que no s'imputaran al nostre enorme deute nacional, però, encara que sigui amb ajornaments, són diners que la UE haurà de retornar als mercats internacionals.

Una gran quantitat de diners europeus han de servir per relançar i transformar la nostra economia i han de modernitzar els nostres serveis públics. Les reformes han de preparar-nos per transitar cap a una societat diferent i aconseguir una economia digitalitzada i sostenible, fites que exigeixen canvis i sacrificis importants.

Els diners són per fer deures i cada govern ha elaborat el seu propi pla nacional amb un ventall de compromisos. Ens toca avaluar si els compromisos estan ben dissenyats, si la planificació és la correcta, si s'ha explicat bé el destí dels recursos i els resultats que se n'esperen, sense marginar parts de la societat, sense deixar enrere petites o mitjanes empreses o grups vulnerables.

Espanya disposarà de més recursos que altres països, no només perquè la pandèmia ens va afectar més en una primera onada, sinó també perquè tenim uns desequilibris i uns problemes que arrosseguem des de fa molt de temps. Problemes derivats del nostre model econòmic, basat en un excés d'especulació, en una excessiva deslocalització, amb una de les taxes d'atur juvenil més altes d'Europa, amb una excessiva temporalitat dels contractes de treball i amb una baixa productivitat.

Aquests problemes exigeixen reformes valentes, però es tracta d'un exercici de responsabilitat compartida. La Comissió controla una part del pla, les administracions i empreses tenen una gran part de responsabilitat en la seva correcta implementació i els ciutadans també hem de poder controlar que els diners s'inverteixin de forma efectiva i adequada. No és gens fàcil invertir-los correctament i que realment permetin assolir els resultats compromesos.

No hi ha regals, ho pagarem els ciutadans europeus amb impostos i hem de ser exigents amb la gestió dels diners públics. Si no som capaços d'aprofitar correctament aquests fons, serà molt difícil argumentar en el futur que necessitem més mostres de solidaritat per part de la UE.

4) Opinió personal sobre si necessitem o no una reforma de la UE: pros i contres

Les crisis esmentades han palesat algunes deficiències de l'actual sistema institucional i competencial europeu. La necessitat o no d'una reforma dels tractats depèn de la resposta que es doni a la pregunta de què volem aconseguir plegats.

Per exemple, volem que hi hagi una política de salut pública comuna en casos d'emergència o de pandèmia o volem que cada país decideixi aquests temes pel seu compte? Volem tenir universitats europees o ja estem bé amb les universitats catalanes? Volem una política industrial europea? Volem un tresor europeu? Volem uns impostos harmonitzats? Volem unes normes socials similars entre tots els estats? Volem que totes les ciutats europees contaminin menys, volem assumir el mateix tipus d'obligacions mediambientals per fer front al canvi climàtic?

En l'àmbit extern, volem que la UE tingui una política exterior única amb tercers països? Volem que la UE tingui una política de defensa comuna o no? Volem realment una unió cada vegada més estreta o volem menys unió? Quines coses volem fer conjuntament? Cadascú pot donar una resposta diferent, però el que importa és el que la majoria digui o vulgui.

Si no volem actuar conjuntament, és probable que d'aquí a uns anys una gran part dels estats europeus esdevinguin una colònia dels Estats Units o de la Xina. Si no volem dependre d'altres potències, caldrà posar en marxa un conjunt de mesures que permetin obtenir una certa autonomia estratègica. Són decisions que afecten la nostra autonomia tecnològica (per exemple, capacitat de produir xips, fabricar robots basats en algorismes, desenvolupar una intel·ligència artificial a Europa), aquestes decisions també afecten la nostra autonomia alimentària, l'autonomia per fabricar medicaments o vacunes o per fabricar altres equipaments essencials.

Un fet demostrable és que el pes demogràfic i econòmic d'Europa disminueix, mentre que el pes demogràfic i econòmic d'altres parts del món augmenta, i molt especialment el repte demogràfic ens planteja greus problemes de competitivitat i sostenibilitat del nostre estat del benestar.

Un seguit de reflexions sobre el futur d'Europa ja es varen plantejar abans de la pandèmia. L'anterior Comissió Juncker va presentar al març de 2017 (60è aniversari dels Tractats de Roma) el Llibre blanc sobre el futur d'Europa i es presentaven cinc possibles escenaris de com podia evolucionar Europa depenent del camí que es decidís emprendre.

Escenari 1: seguir igual i anar preparant un programa periòdic de reformes d'acord amb els Tractats.

Escenari 2: la UE es limita al mercat únic (moltes polítiques es nacionalitzen).

Escenari 3: la UE segueix igual, però alguns EM decideixen compartir més sobirania, és a dir, es crea un nucli dur que aposta per posar en marxa una política de defensa, seguretat interior, política social, etc.

Escenari 4: fer menys de manera més eficient, la UE se centra en certs àmbits prioritaris, en què centra la seva atenció i recursos i intervé poc o gens en altres àmbits.

Escenari 5: fer més conjuntament. Els EM decideixen compartir més competències i recursos i agiliten la presa de decisions en l'àmbit europeu.

Fa uns anys segurament que jo hauria optat per l'escenari 5 (fer més conjuntament), però actualment em sembla poc realista i és la raó per la qual opto per l'escenari 3, és a dir, el que preveu que la UE segueix igual, però alguns EM decideixen compartir més sobirania i creen un nucli dur.

Les principals raons que em fan pensar que aquest pot ser l'escenari més versemblant, que no vol dir el que s'adaptaria a les meves preferències, seria el de l'increment de l'heterogeneïtat dels membres de la UE, que podem exemplificar en una gran heterogeneïtat de llengües, de cultures, de plantejaments polítics, de sentiments, d'expectatives, d'objectius, d'interessos, de compromisos.

Crec que ja existeix una Europa a diferents velocitats i amb geometria variable i crec que aquesta estructura és massa complexa i la complexitat allunya el ciutadà europeu d'aquesta construcció. Per això potser seria possible optar perquè uns quants voluntàriament acceptin una estructura política clara, més democràtica i amb un sistema de presa de decisions més eficaç. Una estructura de compromisos renovats i basada en una major lleialtat entre els socis. Una estructura que impliqui compartir més sobirania econòmica, financera, política i militar. Aquesta estructura requereix certament una reforma dels Tractats que previsiblement no tots els estats acceptarien, però alguns estats sí que ho farien.

I aquells que legítimament no vulguin o no puguin compartir el grau de sobirania que es consideri adient, haurien de poder romandre en el projecte de mercat únic reforçat, digital i obert, amb mecanismes que donin suport a una política industrial i alhora quedin protegits de les temptacions del nacionalisme econòmic.

En tot cas, aquells estats que no comparteixen escrupolosament els valors que són el fonament del projecte europeu hauran de quedar fora del nucli dur. Caldrà igualment preveure un mecanisme d'expulsió d'aquell estat que no estigui disposat a respectar els valors acordats, a aplicar correctament l'estat de dret i que desacrediti i debiliti tota la construcció europea.

Cap reforma es pot imposar de manera autoritària, cal mantenir l'essència d'un projecte de pau i de convivència acceptat voluntàriament, i crec que

l'única manera de poder avançar és amb la reformulació d'una Europa amb dues grans opcions: la del nucli dur amb unió política de tipus federal i la més àmplia basada en el mercat únic i amb polítiques d'acompanyament.

Les reformes deriven d'un pacte entre allò necessari i allò possible. Amb la unanimitat s'imposa el pragmatisme, però són les idees les que aporten l'energia del canvi, idees que s'han d'entendre i compartir per obtenir un ampli suport.

Estem davant d'una evolució accelerada d'un procés de globalització i d'una revolució tecnològica que comporta incerteses, pors i dificultats per planificar el futur. Cal saber explicar com la UE ens pot ajudar a fer front a aquest futur, per què ens resulta útil, quin valor afegit ens aporta.

Critiquem el que s'hagi de criticar, que els partits, que els polítics, que els governants acceptin les crítiques de forma que serveixin per corregir errors, però no ens deixem manipular per acabar destruint el que valgui la pena, no ens deixem portar per populismes basats en mentides. Contribuïm a millorar la democràcia, la confiança en les institucions i en la seva capacitat d'acció.

Cal teixir un pensament crític i reflexiu per exigir una bona governança d'allò "públic" i una lleial i transparent cooperació publicoprivada. Necessitem lideratge i col·laboració entre el sector públic i privat i entre l'àmbit local, autonòmic, nacional i europeu, ja que els reptes són ingents.

Repensar Europa significa fer un esforç per mirar lluny, es tracta d'implicar-nos per sortir d'aquesta pandèmia i caminar envers la bona direcció. Després de la pandèmia, el món haurà canviat i les nostres societats també, encara no coneixem l'abast de tots aquests canvis, però la meva opinió és que més que mai necessitem anar junts ciutadans, societat civil i sector públic. Necessitem també reeducar-nos en aquells valors col·lectius tradicionals i essencials, com la responsabilitat, la lleialtat, la generositat i la solidaritat.

MOLTES GRÀCIES